

Sociálně právní ochrana dětí

Úvod do sociální práce

ZS 2012

Ochrana práv dětí

- Ochrana rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte
- Zakotvení v různých právních odvětvích a právních předpisech různé právní síly
- Oblasti : rodinně právní, sociální, školská zdravotnická, občanskoprávní, trestní, atd.
- Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte

Sociálně právní ochrana dětí

- Zajištění práva dítěte na :
život, příznivý vývoj, rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí, náboženství, na vzdělávání, zaměstnávání, na ochranu před tělesným a duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním, vykořisťováním

Principy SPOD

- Nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí
- Spoluúčast dítěte
- Týká se **všech dětí** není přípustná jakákoliv diskriminace
- Odpovědnost státu za ochranu práv dětí nenahrazuje rodičovskou zodpovědnost
- Stát nezasahuje do postavení rodičů, nejsou-li práva nebo vývoj dítěte ohroženy

- ucelený systém, fungující v systému práva ČR s dlouholetou tradicí
- **zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí získala tato oblast samostatnou právní úpravu**
- důraz na preventivní působení a ochranu dětí před SPJ
- cílem SPOD je též působení na rodinu a sanace rodin
- prostor pro působení NNO

Legislativní zakotvení

- **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí (v platném znění)**
- **Ústava ČR**
- **Listina základních práv a svobod (čl. 32)**
- **Úmluva o právech dítěte**
- **Zákon č. 94/1963 Sb. , o rodině, v platném znění**

další související předpisy (např.):

- **Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže)**
- **Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (v platném znění)**
- **atd.....**

Úmluva o právech dítěte

- dokument OSN, mezinárodní smlouva
- děti jsou plnohodnotné lidské bytosti s vlastním myšlením a názory
- dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc
- v ČR od 1. 1. 1993 součástí právního řádu
- má vyšší právní sílu než ostatní zákony
- závazná pro všechny orgány a občany

- Práva dětí jsou formulována celkem ve 41 článcích (např.) :
- definice dítěte, přednostní zájem dítěte, právo na jméno a státní příslušnost, rodičovské vedení a rozvoj dětských schopností, právo žít s oběma rodiči a oddělení od rodičů, právo na ochranu soukromí, ochranu před násilím a zanedbáváním,

Zákon o rodině

(zákon č. 94/1963 Sb. , o rodině)

- **Vztahy mezi rodiči a dětmi**

- **Rodičovská zodpovědnost**

souhrn práv a povinností při péči o nezl.dítě, především péče o jeho zdraví,tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj ,při **zastupování nezl. dítěte a při **správě** jeho jmění**

Povinnosti a práva rodičů

- **rodiče :**
- povinnost důsledně chránit zájmy dítěte
- povinnost řídit jednání dítěte a dohlížet nad ním s ohledem na stupeň jeho vývoje
- právo užít přiměřené výchovné prostředky, nesmí být dotčena důstojnost dítěte, ohroženo jeho zdraví nebo vývoj (tělesné tresty)

Povinnosti a práva dětí

- **dítě :**
- právo na vlastní názor (podle schopnosti posoudit obsah opatření , která se dítěte týkají, právo na informace, být slyšeno a vyjadřovat se k rozhodnutím)
- povinnost pomáhat svým rodičům
- povinnost přispívat na úhradu společných potřeb rodiny, pokud má vlastní příjem
- rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče
- dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat
- **možnost střetu zájmů mezi rodiči a dítětem** při právních úkonech, žádný rodič nemůže dítě zastupovat (kolizní opatrovník)

Výchovná opatření

- **napomenutí**
- **dohled**
- **omezení**
- **pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti**
- **ústavní výchova**

Zákon o sociálně právní ochraně dětí

- **Zákon č. 359/1999 Sb. (v platném znění)**
- **ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění**
- **působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny**

Na které děti se SPOD vztahuje ?

- Děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
- Děti s výchovnými problémy (např. záškoláctví, útěky z domova, požívání alkoholu, drog)
- Děti, které spáchaly trestný čin (nebo čin jinak trestný, trestní zodpovědnost)

- Děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, lidskou důstojnost, mravní vývoj, jmění
- Děti, které jsou ohroženy násilím mezi rodiči
- Děti, které jsou žadateli o azyl a odloučené od rodičů
- **Pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.**

Kdo SPOD zajišťuje ?

- **orgány sociálně-právní ochrany**, jimiž jsou :
 - a) krajské úřady,
 - b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
 - c) obecní úřady,
 - d) ministerstvo (MPSV) a Úřad.pro mezinárodněprávní ochranu dětí

- Sociálně-právní ochranu dále zajišťují :
 - a) obce v samostatné působnosti,
 - b) kraje v samostatné působnosti,
 - c) komise pro sociálně-právní ochranu dětí,
 - d) další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny

Sociální (terénní) pracovníci OSPOD

- rodiny, které o děti řádně nepečují (nemohou, nechtějí, nejsou schopni)
- kolizní opatrovnictví (rozhodování o změně výchovy, výživném, výchovných opatřeních)

Sociální kurátoři pro děti a mládež

- děti a mladiství s výchovnými problémy, mladiství a nezletilí pachatelé trestné činnosti (popř. přestupků).

Oprávnění a povinnosti v rámci SPOD

- Každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.
- Každý je oprávněn upozornit orgán SPOD na skutečnost, že došlo k porušení nebo zneužití rodičovské zodpovědnosti nebo na další situace, kdy dochází k ohrožení dětí.
- (mlčenlivost)

- **Dítě má právo požádat orgány SPOD a další zařízení (např. školy, školská a zdravotnická zařízení apod.) o pomoc při ochraně života nebo svých dalších práv.**
- **Ti mají povinnost poskytnout dítěti odpovídající pomoc.**
- **Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů.**

Oprávnění OSPOD

- Navštěvovat dítě a rodinu v prostředí, kde žijí nebo se zdržují
- Pořizovat obrazové snímky, obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, ve kterém se zdržuje.

Povinnosti státních orgánů a rodičů

- Zákon ukládá povinnost státním orgánům, zaměstnavatelům, školám, školským, zdravotnickým a jiným obdobným zařízením a pověřeným osobám sdělit bezplatně údaje potřebné pro poskytnutí SPOD.
- Rodiče jsou povinni spolupracovat s orgány SPOD, sdělovat potřebné údaje, předložit doklady a listiny, umožnit návštěvu v bytě nebo v jiném prostředí, kde dítě žije.